

обеспечения кафедр и институтов советского периода. Определена специфика возможностей обучения в аспирантуре и докторантуре в исследуемый отрезок времени.

Ключевые слова: отчеты педагогических институтов, профессорско-преподавательский состав, кадровое обеспечение, численность научно-педагогического персонала.

Kuzmenko Iul. V.

PROFESSORIAL AND TEACHING STAFF OF PEDAGOGICAL INSTITUTES
OF UKRAINE (50-90S OF THE 20TH CENTURY)

The article analyzes the archival sources concerning staffing of Pedagogical institutes of Ukraine in the 50-90s of the 20th century. The emphasis is focused on the fact that the important resource of any educational institution is its staffing since it is one of the factors contributing to the educational level of its graduates. The statistical data of the number of scientific and pedagogical staff and the qualitative staffing of Pedagogical institutes on the territory of the Soviet Ukraine are presented. The requirements for reporting in the context of staffing of departments and institutes of Soviet period are examined. Specificity of postgraduate and doctoral training opportunities during this period is outlined.

It was clarified that the issue of professorial and teaching staffing of the educational institutions in the Ukrainian Republic in the 50-90s of the 20th century was first priority. During the Soviet era there was a tight control over the staffing of higher educational institutions by the leadership of the USSR. But such steps as making perspective plans for the preparation of scientific and pedagogical staff through post-graduate school, as well as making tables of the teaching staff of the departments and institutes, had formal approaches which didn't promote rapid growth of scientific potential. This process was also slowed down by the fact that a small percentage of Ukrainian institutions (9 universities of the Ministry of Education of the Ukrainian Republic) had the right to teach post-graduate students, and doctoral studies were available only in leading Russian universities.

The perspective of further research is connected with the analysis of the statistical data on the training and professional development of workers in the educational sector on the territory of Ukraine during the Soviet era.

Key words: reports of Pedagogical institutes, professorial and teaching staff, staffing, number of scientific and pedagogical staff.

УДК [373.3.016:78](510)

Ван Юечжи, Чжоу Чженьюй*

МУЗИЧНА ОСВІТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КИТАЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано становлення музичної освіти в Китаї (історичний аспект). Розкрито розвиток музичної освіти з початку її викладання в початкових школах Китаю. Окреслено етапи періодизації музичного виховання, а саме розглянуто п'ять етапів розвитку музичної освіти в Китаї. Сформовано основні види діяльності на уроках музики в початковій школі (навчання співів і хору, гра на музичних інструментах, з'являються оркестри, симфонічні оркестри, ансамблі). Було з'ясовано, що в Китаї уряд приділяє багато уваги відновленню культурної та художньої спадщини країни, становленню та розвитку музичної освіти, зокрема в початковій школі. Створено нові навчальні програми, навчальні плани та положення для учителів, надруковано підручники та методичні посібники. За новими положеннями, діти забезпечувалися музичними інструментами. Відкрито позашкільні організації з розвитку музичних здібностей не лише молодших школярів, а й усього населення Китаю. Предмет «музика» внесено до головних предметів у початковій школі.

Ключові слова: музичне виховання, початкова школа, естетичне виховання, музика, Китай.

В Україні музична освіта викладається з першого класу початкової школи. На уроки музики відводять лише одну годину на тиждень. В Україні, як і в Китаї, музичне виховання

*© Ван Юечжи, Чжоу Чженьюй

спрямовано на розвиток естетичного смаку школярів. Але порівняно з Китаєм, музичному вихованню приділяється недостатньо уваги.

Проблема музичної освіти в Китаї є актуальною у зв'язку з тим, що дитина має бути всебічно розвиненою. Гармонійному розвитку дитини сприяє як фізичне, так й естетичне виховання. Естетичне виховання в дитини можна розвинути завдяки проведенню уроків музики у школі. Тому уроки музики є обов'язковим предметом.

Музичне виховання в Китаї існує давно. Історія виникнення музичної освіти налічує багато років. Музична освіта увійшла в систему шкільної освіти й посідає одне з головних місць. Це пов'язано з тим, що освіта в Китаї перестала орієнтуватися в освіті лише на виховання людини для суспільства, а виховує всебічно розвинену людину, яка має бути гармонійною у всьому. Цьому передувало реформування шкільної освіти, зокрема музичної.

Аналіз використаних джерел свідчить про те, що питання музичної освіти в початковій школі Китаю не розглядалося радянськими науковцями. Дослідники (Ф. Арзаманов, І. Лисевич) лише торкалися загальної музичної культури Китаю, але вони не брали до уваги музичне виховання в початковій та середній школі.

У китайській науці питання музичного виховання розглядалося Ван Юйхе, Ван Юй І, Ма Да, Цюй Баокуй тощо, які розглядали роль музичної освіти в контексті розвитку загальноосвітньої школи Китаю. Про розвиток музичної освіти у Стародавньому Китаї писав Сю Хайлінь.

Мета статті – проаналізувати в історичному аспекті розвиток музичної освіти в Китаї.

Система музичної освіти в Китаї починає формуватися ще за часів Конфуція. Того часу, як відомо, у Китаї було майже відсутнє поняття про навчання у школі, але воно відбувалося. Навчатися в так званій «школі» мали змогу собі дозволити лише діти чиновників або діти із заможних родин. Але незважаючи на такі обмеження, освіта продовжувала розвиватися. Із самого початку навчання у школі полягало у вивченні китайської мови, арифметики та співів. Співам приділялося багато уваги, адже китайський народ уміє зберігати традиції попередніх поколінь. Усі народні пісні передаються з покоління в покоління, а головним залишається те, що на формування музичного розвитку не впливали політичні реформування.

Після того як Цинська династія (1636-1911) зазнала поразки, у Китаї почали відбуватися зміни не лише в політиці, але й в освіті. У ці роки у Китаї почала зароджуватися освіта, яка була орієнтована на Захід. Усе це було пов'язано з тим, що Китай – країна, яка довгі роки була закритою для навколишнього світу, – почала відкриватися для інших. У країні стрімко почала набирати розвиток початкова освіта, а разом із нею – музична освіта європейського типу.

Починаючи з 1840 року на території Китаю почали відкриватися різні навчальні заклади, які в майбутньому будуть мати назву «школи». Засновниками цих навчальних закладів були американці та французи. У цих закладах не лише вивчалися китайська мова, арифметика, іноземні мови, а й долучалися діти до європейської культури – заняття з музики.

З 1842 року на Китай мали значний вплив Японія та Америка. Американські місіонери розповсюджували свою релігію на території Китаю. Відкривалося багато шкіл, де допомагали не лише подолати неграмотність, а й нав'язували людям іншу віру. Разом із цим американські місіонери поширювали музику Заходу. Спочатку ця музика була лише церковного характеру, але незважаючи на це, вона все одно стрімко розповсюджувалася територією Китаю.

Китайці співали в церковних хорах. Ці церковні хори розташовувалися в навчальних закладах. Діти не лише співали європейських церковних пісень, але й грали на нових музичних інструментах. Таким чином китайське суспільство було наближене до культури європейських країн. Уперше предмет музики у шкільній освіті з'явився

в Америці у ХІХ столітті. Американські діячі одразу розробили матеріальне забезпечення для уроків музики. На уроках музики учні вивчали класичні пісні. Згодом їх опрацьовували для співу в хорі. Отже, музичне виховання полягало в заняттях хору з використанням європейських класичних композицій.

Після цього японське суспільство перейняло таку музичну освіту. Довгий час у Японії слідували американській системі музичного виховання у школах. Після цього у 80-х роках стрімкий розвиток музичного виховання та включення музики до навчальних програм відбувся в Китаї завдяки Японії. У Японії були відкриті спеціальні курси з вивчення музичної освіти для китайських студентів. На цих курсах студентів навчали не лише методичних аспектів у викладанні молодшим школярам, а й навчали європейських пісень. Музичні композиції були європейського, класичного характеру, але тексти були написані та адаптовані під уряд Китаю. Повернувшись на батьківщину, ці люди відіграли значну роль у становленні шкільної музичної освіти у Китаї. Починаючи з 1990 року, японські викладачі музики працювали в Китаї, і японський досвід мав значний вплив на введення предмета музики до шкільної програми.

Уперше включення музики як дисципліни до програми загальноосвітніх шкіл зафіксовано 8 травня 1907. Про це свідчить «Статут Міністерства освіти», який передбачав уведення уроків музики в початкових жіночих навчальних закладах [5]. Із часом музика почала викладатися не лише в жіночих закладах, а й в усіх загальноосвітніх школах – як початкових, так і середніх. Як обов'язковий предмет, музичне виховання починає викладатися в усіх загальноосвітніх школах Китаю з 1912 року [4]. Із цього ж року уроки музики перестали бути предметом на вибір і стали обов'язковими не лише в початковій школі, а й у середній. На уроках музичного виховання школярі не лише навчалися навичок співу, а й мусили вміти грати на музичних інструментах. У ті часи учні навчалися грати на духових інструментах. Духові інструменти користувались попитом тому, що учні брали участь у різних ансамблях та оркестрах. Уроки музики відбувалися в першій половині дня, коли діти вчилися співати та вивчали теорію музики, у другій половині дня діти вчилися грати на різних музичних інструментах.

Уряд Китаю, а саме Міністерство освіти, 1922 року узгодив Проект нової модернізованої освіти. Була розроблена і прийнята нова шкільна система навчання. Нова система навчання отримала назву «Женьсюй», вона пропонувала шестирічну початкову школу та шестирічну середню школу. Батьки зобов'язані були забезпечити дитину освітою. Ті батьки, які не приводили дітей до школи, сплачували штраф. Разом із цим у Китаї з'явилися нові проблеми: нестача вчителів, навчального матеріалу, вчителі не володіли ефективними методиками викладання тощо. Цього ж року в Китаї почали відходити від японської системи освіти в бік західної моделі навчання. Нова реформа навчання походила на американську модель, зокрема структура школи та програма навчання.

У сучасній школі Китаю музичне виховання відбувається таким самим чином, як і за старої системи навчання. Але в сучасній школі діти навчаються грати на піаніно, флейті та баяні. Як уже зазначалося, навчання в китайській школі відбувається у дві зміни. У першій половині дня діти навчаються китайському співу, у другій половині дня навчаються грати на музичних інструментах. Вони не лише співають, а й самі собі акомпанують. На уроках діти вивчають традиційні народні пісні китайського народу. Тому спочатку шкільні уроки музика отримали назву «шкільна пісня». Метою введення музичного виховання в початкову та середню школу Китаю є гармонійний розвиток морально-етичних та естетичних цінностей, які мають бути розвинені в кожній людині.

Про це засвідчується в документах, які було видано Міністерством освіти Китаю 1932 року, – «Програмі музичних дисциплін у початкових школах», «Програмі музичних дисциплін у середніх школах» та «Стандарті музичних дисциплін у школах старшого ступеня» [2]. Цього ж року в Китаї почали розробляти підручники для занять з музики. Було створено спеціальні Комітет з розробки підручників музики для початкової

та середньої школи та Комітет музичної освіти. Ці комітети разом видали підручники з музики для початкових і середніх шкіл. Цими підручниками користувалися дуже довго.

Після 1937 року в Китаї відбулося багато змін не лише в політичному руслі, а й навчальному. Ці зміни були зумовлені війною між Китаєм та Японією та «Культурною революцією». Через війни, які тривали з 1937 року до кінця «Культурної революції» 1949 року, освіта Китаю перетерпіла занепад.

На початку 1950 років у навчальному плані для початкової школи почало відновлюватися викладання музики – з першого класу. Так, з першого по четвертий класи було по дві години уроків музики на тиждень; з п'ятого по шостий клас кількість годин було збільшено до трьох годин на тиждень [3, с. 56]. Але збільшення годин з музики у шкільному навчальному плані тривало недовго: з 1957-1958 років уроки з музики були урізані до однієї години на тиждень. Це було пов'язано з тим, що Міністерство освіти не виділяло коштів на фінансування освіти, зокрема музичної. Для підтримки культурної освіти це було великим занепадом. Така ситуація тривала аж до 1962 року, коли вивчення музики повернулося до навчальних програм. Також за навчальної програмою передбачалося вивчення не лише традиційних китайських пісень, а й західних пісень, пісень для дітей, радянських, європейських пісень, а також вивчення нотного стану.

Велика подія в історії Китаю відбулася 1976 року – осудження «банди чотирьох», після чого було зроблено багато змін і в системі освіти. Музичне виховання знову зайняло своє почесне місце в навчальній програмі. Уроки музики продовжували розвивати естетичний смак молодших школярів. У новій навчальній програмі зазначалося, що з першого по третій клас проводиться два уроки музики на тиждень, з четвертого по шостий клас на заняття з музики відводиться лише 1 година на тиждень. Але незважаючи на це, уроки з музики в початковій школі продовжували музичне виховання. З кожним роком предмет «музика» займав почесне місце не лише в початковій школі, але й у середній. На жаль, така ситуація була не в усіх школах Китаю, деякі не проводили уроків музики взагалі. Таким чином, уряд Китаю вирішив відновити викладання музичного виховання в усіх початкових і середніх школах, а Міністерство освіти почало розробляти методичні рекомендації та методичні посібники для учнів та учителів.

1979 року уряд Китаю оприлюднив «Устав музичного виховання як частини програми десятирічного шкільного навчання молодшого та середнього ступеня». Але після цього, 1982 року, Міністерство освіти Китаю видало ще два нових законопроекти про «Устав музичного виховання як частини програми п'ятирічного шкільного навчання молодшого ступеня» та «Устав музичного виховання як частини програми молодшосередніх класів загальноосвітньої школи». За цими новими законопроектами, музичному вихованню надавалася провідна роль у шкільній освіті. Також було наголошено, що музична освіта відіграє головну роль у формуванні моралі нового покоління й самопізнання модернізованого суспільства. Уряд приділяв багато уваги створенню нових методичних посібників, підручників. Головним було те, що уряд брав до уваги особливості кожної провінції, тому дозволив видавати підручники до кожної провінції окремо з урахуванням культурних особливостей. Під культурними особливостями маються на увазі різні діалекти та особливості музичної культури різних провінцій.

Починаючи з 1986 року музичне виховання в початковій школі відбувалося тричі на тиждень. Але знову-таки це не тривало довго, не вистачало ні підручників, ні матеріалу, ні викладачів.

Наступним кроком у відновленні музичної освіти у Китаї було створення 1989 року «Плану шкільної художньої освіти країни (1989 – 2000 рр.)» [1, с. 306-309]. Це був перший офіційний документ, який окреслював цілі та завдання музичного виховання в початковій та середній школі. Новий навчальний план давав змогу якісно проводити уроки музики, а саме надавав методичні рекомендації для проведення уроків, окреслював нові можливості учителів, за новим планом діти мали всі необхідні матеріали (методичні посібники та підручники), забезпечувалися музичними інструментами тощо. У Китаї

почали формуватися позашкільні заняття з музики. На цих заняттях учні навчалися різних видів музичної діяльності. Найголовнішим завданням було навчання в багатоголосному хорі. Почали з'являтися нові на той час музичні жанри, не властиві китайському народу – оркестри, різні ансамблі. Учні брали участь у художній самодіяльності, почали з'являтися симфонічні оркестри.

Отже, система реформування освіти в Китаї, зокрема музичної, з часом перетерпіла багато змін. У становленні музичної освіти в Китаї виділяють п'ять етапів розвитку, які були зумовлені історією країни II половини XIX – початку XX століття. I етап (1840 – 1912) – поширення музичної освіти християнськими місіонерами з Америки. Виникнення церковних хорів; II етап (1912 – 1949) – поширення музичної освіти в усіх загальноосвітніх навчальних закладах Китаю; III етап (1949 – 1966) – занепад в освіті, зокрема в музичній; IV етап (1966 – 1979) – відновлення музичної освіти після втраченого в період «Культурної революції»; V етап (1976 – початок XX століття) – реформування чинної системи освіти, зокрема музичного виховання, удосконалення музичної освіти в усіх загальноосвітніх навчальних закладах Китаю. Музичне виховання було відновлене у своїх правах, воно закріпилося як основний шкільний предмет. Предмет «Музика» проводиться у кожній школі починаючи з першого класу.

Перспективи подальшого наукового пошуку вбачаємо у висвітленні питань змісту та значення музичної освіти в початковій школі КНР та аналізі сучасного стану системи музичної освіти у початковій школі КНР.

Література:

1. Боуха Ян. Формирование музыкально-образовательной системы в школах Китая: первые учебные программы / Боуха Ян // Изв. Рос. гос. пед. ун-та. – 2008. – № 74. – С. 306-309.
2. Ван Юн И. Китайское музыкальное образование новой эпохи: 1840-1949: сборник документов и материалов / Ван Юн И. – Шанхай, 1999. – 248 с.
3. Иао Сиюань. Антология современного школьного музыкального воспитания Китая / Иао Сиюань. – Ляоническое издательство, 1996. – С. 24, 56, 89.
4. Сунь Цзинань. Летопись китайского музыкального образования в период новой истории 1840-2000 гг. / Сунь Цзинань. – Шаньдун, 2004. – 609 с.
5. Юй Фей. Проблеми організації мистецької освіти в сучасному Китаї. Історія педагогічної освіти / Юй Фей // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – Випуск 4. – Частина 2. – С. 234-240.

Ван Юечжи, Чжоу Чженьюй

МУЗЫКАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В КИТАЕ: ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Проанализировано становление музыкального образования в Китае (исторический аспект). Раскрыто развитие музыкального образования с начала его преподавания в начальных школах Китая. Очерчены этапы периодизации музыкального воспитания, а именно раскрыто пять этапов развития музыкального образования в Китае. Сформированы основные виды деятельности на уроках музыки в начальной школе (обучение пению и хору, игры на музыкальных инструментах, появление оркестров, симфонических оркестров, ансамблей). Установлено, что в Китае правительство уделяет много внимания возобновлению культурному и художественному наследию страны, становлению и развитию музыкального образования, особенно в начальной школе. Изданы новые учебные программы, учебные планы и положения для учителей, напечатаны учебники и методические рекомендации. Детям предоставляли музыкальные инструменты. Открыто внешкольные организации по развитию музыкальных способностей не только младших школьников, но и всего населения Китая. Предмет «Музыка» внесено в перечень основных предметов обучения в начальной школе.

Ключевые слова: музыкальное воспитание, начальная школа, эстетическое воспитание, музыка, Китай.

Wan Yuezhi, Zhou Zhiyui

MUSICAL EDUCATION OF PRIMARY STUDENTS IN CHINA: HISTORICAL ASPECT

The historical aspect of development of musical education in China is analyzed in the article. The development of music education since the beginning of its teaching in the primary schools of China is revealed. The aim of the article is to analyze the historical aspect of the development of musical education in primary schools of China.

The analysis of researches and publications on this subject indicates that the issue of musical education in the primary schools of China was not considered by Soviet scholars. The researchers (F. Arzamanov, I. Lisevich) only touched upon the general musical culture of China, but they did not take into consideration musical education in elementary and secondary schools. In Chinese science, the issue of musical education was considered by such researchers as: Wang Yuhe, Wang Yu I, Ma Da, Qu Baogui, etc., who regarded the role of musical education in the context of the development of a comprehensive school in China. Concerning the development of musical education in Ancient China wrote Su Hailin. It were outlined the stages of the periodization of musical education, namely, five stages of the development of musical education in China. The main activities (such as singing and chorus training, playing musical instruments, the appearance of orchestras, symphony orchestras, ensembles) in music lessons in primary school were formed. It is established that in China, the government pays much attention to the restoration of the cultural and artistic heritage of the country, the formation and development of music education, especially in primary school. New curricula, syllabus and principles for teachers as well as textbooks and methodological recommendations for children and teachers were published. The subject «music» is included in the list of core subjects of education in primary school. It is noted that out-of-school organizations for the development of musical skills of not only junior schoolchildren but also the entire population of China were opened.

Key words: musical education, elementary school, aesthetic education, music, China.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 377.1

Вербій І. В.*

**СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА ОСВІТИ МОРСЬКИХ ФАХІВЦІВ
(ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)**

У статті висвітлюється актуальність соціокультурної складової освіти, зокрема освіти морських фахівців на початку ХХІ століття. Розглядаються терміни, пов'язані з соціокультурною складовою, надано перелік компонентів змісту освіти. Наведено приклади стратегій соціокультурної модернізації освіти, які можуть бути застосовані щодо морських фахівців, зокрема стратегія розроблення освітніх програм, які б поєднували освіту з іншими інститутами соціалізації. Проаналізовано поняття соціокультурної компетентності та її складових як результату наявності соціокультурної складової освіти. Стисло схарактеризовано соціокультурну складову освіти на прикладі Херсонської державної морської академії.

Ключові слова: соціокультурна складова, морський фахівець, соціокультурна, міжкультурна, полікультурна компетентність.

Сучасна епоха має багато назв, серед яких – епоха глобалізації, постіндустріальне суспільство, епоха постмодерну та епоха реформування освіти. При цьому точкою впливу реформ є людина. Завжди актуальними є питання якості, можливостей та цілей освіти в цілому. Одним із важливих компонентів освіти є її соціокультурна складова, яка набуває особливої актуальності на початку ХХІ століття. Пріоритетним завданням вищої освіти є формування цілеспрямованої особистості, здатної робити вибір у різних життєвих

*© Вербій І. В.